

Nr 461

Av herrar **Allard** och **Kellgren**, om inrättande vid gymnasiala centralinstitutet av en personlig professur i arbetsfysiologi för med. dr Nils Lundgren.

(Lika lydande med motion nr 313 i Första kammaren)

Arbetsfysiologien utgör tillsammans med yrkeshygien och arbetsmedicin, tekniska arbetsstudier, arbetspsykologi, olycksfallsforskning m. m. ett hjälpmedel vid den verksamhet, som går ut på att vid olika typer av yrkesarbete åstadkomma en så lämplig anpassning som möjligt mellan människa och arbete.

Arbetsfysiologisk forskning rörande direkt praktiska problem påbörjades i vissa länder, främst England och Tyskland, redan för 40—50 år sedan. Bland de statliga och andra institutioner, som numera i olika länder arbetar på detta område, kan bl. a. nämnas Max Planckinstitutet för arbetsfysiologi i Dortmund, British Medical Research Councils laboratorier i London och Oxford, arbetsfysiologiska institutionen vid Tekniska Högskolan i Zürich m. fl.

I Sverige kan man konstatera, att betydande insatser av grundforskningskaraktär tidigt gjorts främst av professor J. E. Johansson och professor Göran Liljestränd. I den fysiologiska institutionen vid kungl. gymnastiska centralinstitutet (GCI) under ledning av professor E. Hohwü Christensen finns numera i landet en permanent organisation för arbetsfysiologisk grundforskning.

På målforskningsområdet saknas tills vidare en liknande permanent institution. Emellertid har alltsedan omkring 1940 ändock en betydande verksamhet kunnat ske under mer eller mindre tillfälliga former. Upptakten skedde inom skogsbruket, där professor Yngve Zotterman, med. dr Nils Lundgren, professor Gösta Luthman m. fl. 1940—1946 studerade skogsarbetets fysiska rekryteringskrav, arbetstids- och pausfrågor, trötthet, lämpliga redskap och kraftbesparande arbetsteknik, kostförhållanden, arbetskläder m. m. Dessa studier möjliggjordes av ekonomiska bidrag från Svenska arbetsgivareföreningen, skogsbrukets arbetsstudieorganisationer, enskilda företag m. m.

Under liknande förutsättningar utförde Zotterman och medarbetare under denna tid även studier av lantbruks- och hushållsarbete. Vid Uddeholms AB tog Luthman och Lundgren 1946—1950 bl. a. upp frågor om långtidsverknningar av tyngre arbete. Vid Uddeholmsbolaget inleddes vidare

en serie studier utförda av med. dr Lennart Hult över ryggbesvär i olika yrken.

Uddeholms AB finansierade även två av professor Hohwü Christensen 1951—1953 utförda större undersökningar av järnbruksarbete. Dessa resulterade bl. a. i ett numera allmänt system för bedömning av den fysiologiska belastningen genom arbetstyngd och värme. Härjämte erhöles en serie anvisningar beträffande rekryteringsförhållanden och fysiologiska rationaliseringsmöjligheter vid järnbruken.

Liknande undersökningar av massaindustri gjordes 1954 vid Marmalånggrörs AB av docent P.-O. Åstrand, varvid man mer än tidigare även ägnade sig åt frågor beträffande lämpliga arbetsrörelser och arbetsställningar, buller m. m.

Bland övriga studier med arbetsfysiologisk anknytning kan nämnas de vid yrkeshygieniska avdelningen å statens institut för folkhälsan utförda undersökningarna över skiftarbete m. m. Studier vid klimatfysiologiska laboratoriet i Uppsala samt vid de flygmedicinska avdelningarna i landet lämnar ävenledes resultat med tillämpning vid yrkesarbete. Utredningar rörande arbetsställningar och rörelser utförs vid anatomiska institutionerna vid karolinska institutet och Göteborgs universitet.

Med hänsyn till det växande behovet av en självständig forsknings- och konsultationsverksamhet på det tillämpade arbetsfysiologiska området inrättades i slutet av 1954 en industrifysiologisk avdelning (fr. o. m. den 1 januari 1961 arbetande under namnet arbetsfysiologiska institutet), som en del av GCI:s fysiologiska institution. Som chef anställdes med. dr Nils Lundgren. Verksamheten har sedan starten säkerställts genom årliga anslag från personaladministrativa rådet och statens skogsforskningsinstitut. Konsultationsuppdrag bekostas av respektive uppdragsgivare, bland vilka märks statliga och kommunala organ, enskilda företag samt arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer. Fr. o. m. den 1 januari 1961 har Landsorganisationen i Sverige samt Svenska arbetsgivareföreningen beslutat att under en tidsbegränsad period stödja verksamheten med årliga bidrag om 10 000 kronor vardera. Tjänstemännens centralorganisation har f. n. en framställning om bidrag under behandling.

Förläggningen till GCI har inneburit betydande fördelar dels genom att man omedelbart fått tillgång till laboratorier och utrustning och dels genom att man erhållit förankring i den institution i landet, där arbetsfysiologisk grundforskning bedrivs. Samarbete har vidare etablerats med andra institutioner. Undersökningar inom skogsbruket sker sålunda tillsammans med avdelningen för arbetslära vid statens skogsforskningsinstitut. Arbetsmarknadsstyrelsen bidrar aktivt bl. a. genom att ställa personal till förfogande för gemensamma projekt.

Verksamheten ledes av en styrelse med följande sammansättning: generaldirektör B. Olsson, kungl. arbetsmarknadsstyrelsen (ordf.), professor

E. Hohwü Christensen, GCI, ombudsman T. Flyboö, LO, professor Sven Forssman, Svenska arbetsgivareföreningen, professor E. Hagberg, statens skogsforskningsinstitut, direktör R. Lahnagen, personaladministrativa rådet, direktör G. Luthman, Marma-Långrörs AB, professor U. Sundberg, statens skogsforskningsinstitut, generaldirektör G. Vahlberg, kungl. väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, och professor Lars Werkö, Göteborgs universitet.

Genom avdelningens tillkomst har den tillämpade arbetsfysiologiska forskningen i landet avsevärt kunnat intensifieras. Fältstudier rörande rekryterings- och rationaliseringsfrågor m. m. har utförts inom skogsbruk, metallurgisk industri, gjuterier, mekaniska verkstäder, massaindustri, sågverk, gruvor, stuveriarbete, gasverk, bryggerier, väg- och anläggningsarbeten, grafisk industri, byggnadsindustri, livsmedelsindustri m. m. I fråga om allmänna problem kan nämnas, att avdelningen medverkat i undersökningar av Hohwü Christensen och Åstrand rörande ålderns betydelse för arbetskapaciteten. Andra allmänna problem har gällt värmearbetets fysiologi, vissa inlärningsfrågor vid manuellt arbete m. m.

Vid sidan av forsknings- och konsultationsarbetet deltar avdelningens personal i stor omfattning i undervisningen dels vid skogliga och tekniska högskolor och dels också vid utbildning av industrihälsopersonal, arbetsstudiepersonal, säkerhetsingenjörer, fackföreningsfunktionärer, skyddsombud, socialarbetare i industrien m. fl. Utbildning har vidare skett av ett antal utländska fysiologer och ingenjörer, vilka under viss tid deltagit i avdelningens arbete. På det internationella planet kan även nämnas, att avdelningen medverkar i European Productivity Agency's verksamhet.

Den omfattning som avdelningens verksamhet fått ävensom det förtroende den tillvunnit sig såväl inom landet som utomlands är till mycket stor del med, dr Nils Lundgrens förtjänst liksom även en fortsatt utveckling är beroende av hans medverkan. Det synes därför angeläget att bereda denne forskare tryggare anställningsförhållanden än vad mer eller mindre kortfristiga medelsanslag från arbetsmarknadens och näringslivets organisationer samt konsultationsuppdrag kan medge. En möjlighet till lösning av dr Lundgrens anställningsproblem vore att vid gymnastiska centralinstitutet inrätta en professur i arbetsfysiologi.

Med stöd av vad ovan anförts hemställes därför,

att riksdagen måtte besluta inrätta en personlig professur i ämnet arbetsfysiologi vid gymnastiska centralinstitutet för med. dr Nils Lundgren.

Stockholm den 26 januari 1961

Henry Allard

Nils Kellgren